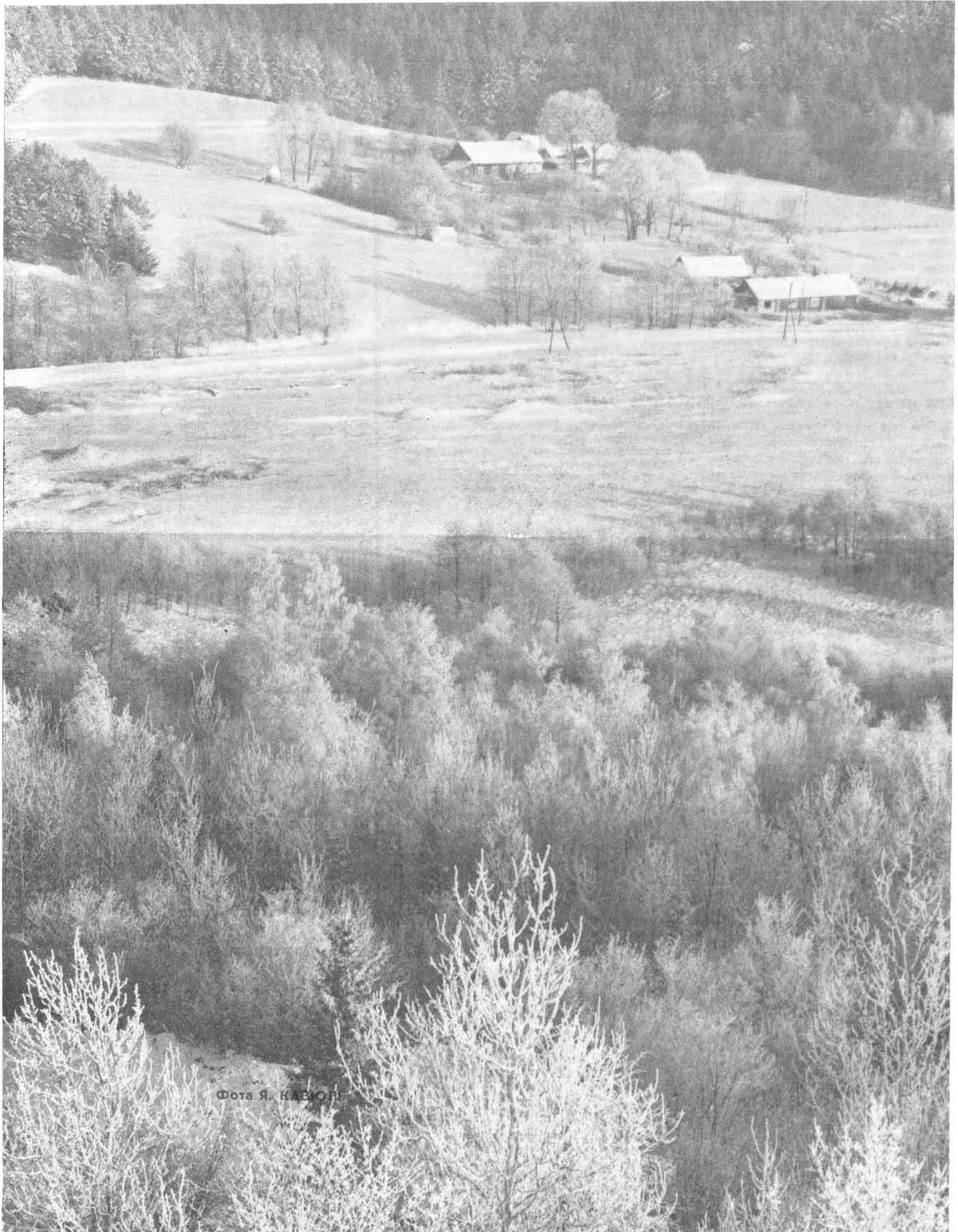

Голас Радзімы

№ 4 (1522)
26 студзеня 1978 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 23-і
Цана 2 кап.

Фота Я. КАВІЮТ

У белы кажух захінуліся хаты,
Прыселі, прымоўклі на звонкім марозе,

А студзень сцюдзёны, а вецер кудлаты
Пасыпалі срэбрам кусты і бярозы.

КАСМАНАЎТЫ ДЖАНІБЕКАЎ І МАКАРАЎ ВЯРНУЛІСЯ НА ЗЯМЛЮ

ПАЛЁТ АРБІТАЛЬНАГА НАВУКОВА-ДАСЛЕДЧАГА КОМПЛЕКСУ «САЛЮТ-6» — «САЮЗ-27» ПРАЦЯГВАЕЦЦА

16 студзеня 1978 года пасля выканання планавага даследавання і эксперыменту на борце арбітальнага навукова-даследчага комплексу «Салют-6» — «Саюз-26» — «Саюз-27» касманаўты Уладзімір Джанібекаў і Алег Макараў, як і было прадгледжана праграмай палёту, вярнуліся на Зямлю. Работу на арбітальнай станцыі «Салют-6» працягваюць касманаўты Юрый Раманенка і Георгій Грэчка.

Спускаемы апарат касмічнага карабля «Саюз-26» зрабіў мяккую пасадку ў зададзеным раёне тэрыторыі Савецкага Саюза за 310 кіламетраў на захад ад горада Цалінаграда.

Самаадчуванне касманаўтаў пасля прыземлення добрае.

У разліковы час касмічны карабель «Саюз-26» адстыкаваўся ад арбітальнага комплексу «Салют-6» — «Саюз-27». У адпаведнасці з праграмай было праведзена тармажэнне карабля і раздзяленне яго адсекаў. Пасля кіруемага палёту спускаемага апарата ў атмасферы была ўведзена ў дзеянне парашутная сістэма. Непасрэдна ля Зямлі ўключыліся рухавікі мяккай пасадкі, пасля чаго спускаемы апарат плаўна прыземліўся.

У спускаемым апарце карабля «Саюз-26» дастаўлены на Зямлю матэрыялы з вынікамі даследаванняў і эксперыменту, выкананых у час палёту арбітальнай станцыі «Салют-6» на працягу больш як трох месяцаў.

Унікальны касмічны эксперымент паспяхова завершаны. Упершыню ў гісторыі касманаўтыкі на працягу пяці дзён на станцыі «Салют-6» адначасова працавалі экіпажы двух касмічных караблёў «Саюз-26» і «Саюз-27»: касманаўты Ю. Раманенка і Г. Грэчка, У. Джанібекаў і А. Макараў. У гэты час чатырма касманаўтамі выкананы цэлы рад важных навукова-тэхнічных

і медыка-біялагічных даследаванняў і эксперыменту, у тым ліку савецка-французскі біялагічны эксперымент «Цытос». Паспяхова праведзена адпрацоўка метадаў кіравання рухам складанага арбітальнага комплексу, які ўключае пільную навуковую станцыю другога пакалення і два касмічныя караблі.

Палёт савецкага пільнага навукова-даследчага комплексу «Салют-6» — «Саюз-26» — «Саюз-27» — важнейшы крок на шляху стварэння пастаянна дзеючых пільных арбітальных станцый са змяняемымі экіпажамі.

У ПРАГРАМЕ ФАТАГРАФАВАННЕ ЗЯМЛІ

Працягваюцца арбітальны палёт касманаўтаў Юрыя Раманенкі і Георгія Грэчкі на пільнага апарата «Салют-6».

18 студзеня праведзена фатаграфаванне зямной паверхні ў інтарсах навукі і народнай гаспадаркі. Фатаграфаванне праводзілася з дапамогай шматзональнага касмічнага фотаапарата МКФ-6М, распрацаванага сумесна спецыялістамі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі і Савецкага Саюза. Канструяванне і выраб фотаапарата МКФ-6М ажыццёўлена на народным прадпрыемстве «Карл Цейс Іена» ў ГДР пры ўдзеле савецкіх спецыялістаў.

Касманаўты Юрый Раманенка і Георгій Грэчка выканалі фатаграфаванне велізарных раёнаў Савецкага Саюза, у прыватнасці рэспублік Сярэдняй Азіі, Казахстана, Горнага Алтая, Паволжа, Цэнтральнай чарназёмнай зоны.

Паводле даных тэлеметрычнай інфармацыі і дакладаў экіпажа, бартавыя сістэмы станцыі і апаратура МКФ-6М працуюць нармальна. Стан здароўя і самаадчуванне экіпажа добрае.

Даследаванні на арбітальнай навуковай станцыі «Салют-6» працягваюцца.

ЗДЗЕЙСНЕНА СТЫКОЎКА ГРУЗАВОГА ТРАНСПАРТНАГА КАРАБЛЯ «ПРАГРЭС-1» З АРБІТАЛЬНЫМ КОМПЛЕКСАМ «САЛЮТ-6» — «САЮЗ-27»

22 студзеня 1978 года ў 13 гадзін 12 мінут маскоўскага часу ажыццёўлена стыкоўка аўтаматычнага грузавога транспартнага карабля «Прагрэс-1» з пільнага навуковым комплексам «Салют-6» — «Саюз-27».

Упершыню ў гісторыі касманаўтыкі з дапа-

могай аўтаматычнага карабля здзейснена транспартная аперацыя па дастаўцы на пільную арбітальную станцыю паліва для дэзапраўкі рухавічковых устаноў, абсталявання, апаратуры і матэрыялаў для забеспячэння жыццяздзейнасці экіпажа і правядзення навуковых даследаванняў і эксперыменту.

НАТАТКІ КАМЕНТАРА

НОВАЕ Ў ЖЫЦЦІ ШКОЛЫ

ЦК КПСС і Савет Міністраў СССР прынялі дзве пастановы, што датычаць далейшага развіцця школьнай адукацыі: «Аб далейшым удасканаленні навучання, выхавання навучэнцаў агульнаадукацыйных школ і падрыхтоўцы іх да працы» і «Аб пераходзе на бясплатнае карыстанне падручнікамі вучнямі агульнаадукацыйных школ».

Адна з пастаноў выйшла напярэдадні навагодняга свята, другая — у першыя дні наступіўшага года. Тыя, каму прысвечаны новыя клопаты ўрада, — школьнікі, праводзілі ў гэты час свае зімовыя канікулы. Прэса, усё савецкае грамадства сустрэлі абодва дакументы з вялікай цікавасцю і адабрэннем. І не дзіўна, бо няма, напэўна, іншай такой справы, што хвалявала б людзей больш, чым лёс іх дзяцей. Якімі вырастаюць яны, які жыццёвы шлях выберуць, якую ідэйную і маральную загартоўку набудуць — у многім залежыць ад школы.

У першай пастанове адзначаецца, што за апошнія дзесяць год у народнай асвеце дасягнуты значныя поспехі. Абноўлены змест адукацыі, створаны новыя падручнікі і навучальныя дапаможнікі, павысіўся ўзровень навучання і выхавання ў школе. Узведзены новыя школьныя будынкі на 16 мільёнаў вучнёўскіх месцаў. Толькі ў Беларусі зараз штогод будуюцца каля ста новых школ, выдатна абсталяваных, дзе вучням створаны для заняткаў такія ўмовы, аб якіх іх бацькі ў свой час нават і не марылі. За апошнія гады ўсюды ў краіне наладжана падрыхтоўка патрэбнай колькасці высокакваліфікаваных настаўнікаў.

Сярэдняя школа ва ўсё большай ступені становіцца політэхнічнай. Школьнікі набываюць у ёй пэўныя прафесій-

ныя навыкі і рабочую кваліфікацыю. Але менавіта ў апошняй справе, як падкрэсліваецца ў пастанове ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР, ёсць яшчэ недахопы. Наша жыццё, увес ход навукова-тэхнічнага прагрэсу ставяць перад школай новыя задачы ў галіне прафесійнай падрыхтоўкі маладога пакалення. А часам здараецца яшчэ, што, скончыўшы школу, юнак ці дзяўчына так і не вызначылі сваёй схільнасці, не ўяўляюць добра, кім яны хочуць стаць і якія патрабаванні існуюць да тых ці іншых прафесій.

Менавіта для таго, каб аблегчыць маладым людзям гэты надзвычай важны працэс выбару свайго жыццёвага шляху, лепш падрыхтаваць іх да самастойнай працоўнай дзейнасці, партыя і ўрад намерзілі цэлы шэраг канкрэтных мер па ўдасканаленню школьнага навучання.

Для паляпшэння політэхнічнай адукацыі ў старэйшых класах цяпер будуць шырэй выкарыстоўвацца сувязі з заводамі і фабрыкамі, калгасамі і саўгасамі. Павялічыцца колькасць гадзін на працоўнае навучанне. Мяркуюцца ўсюды стварыць навучальныя цэхі, міжкалгасныя вучэбна-вытворчыя камбінаты, вучнёўскія вытворчыя брыгады і іншыя працоўныя аб'яднанні школьнікаў. Дарэчы, такія аб'яднанні паступілі ўжо добра зарэкамендаваць сябе ў многіх школах.

Заканчэнне школы мы разглядаем не як канец, а як пачатак адукацыі. Малады чалавек за гады знаходжання за партай павінен навучыцца самастойна і дакладна арыентавацца ў імклівым патоку навукова-тэхнічнай інфармацыі, без якой зараз немагчыма паспяхова прафесійная дзей-

насць не толькі інжынера ці вучонага, але і рабочага. Таму новая пастанова прадгледжвае змены ў змесце праграм і формах школьнага навучання.

Вялікае палітычнае і практычнае значэнне мае пастанова аб пераходзе на бясплатнае карыстанне падручнікамі. У ёй адзначаецца, што ўводзімая згодна з новай Канстытуцыяй СССР бясплатная выдача ўсім школьнікам падручнікаў будзе садзейнічаць ажыццёўленню абавязковай сярэдняй адукацыі, да якой мы зараз пераходзім, далейшаму ўдасканаленню навучальна-выхаваўчага працэсу.

Дарэчы, пераход да бясплатнага карыстання падручнікамі ідзе ўжо ў нашай рэспубліцы. У сёлетнім навучальным годзе на бясплатнае забеспячэнне вучняў падручнікамі з бібліятэчных фондаў перайшлі ўжо амаль усе школы Зэльвенскага, Шчучынскага, Мастоўскага, Рагачоўскага, Кармянскага, Аршанскага і іншых раёнаў. Усяго ж бібліятэчныя фонды падручнікаў у рэспубліцы складаюць 8,9 мільёна экзэмпляраў — у сярэднім па 6 кніг на вучня.

...Ідучы сёлета на свой першы ў жыцці ўрок, нашы першакласнікі атрымаюць ад дзяржавы надзвычай каштоўны і сімвалічны падарунак — буквар. Мінуць гады вучобы, і пасталеўшыя грамадзяне Краіны Саветаў змогуць дастойна ацаніць і зразумець сэнс гэтых і іншых даброт, якія нам на кожным кроку прадстаўляе наша дзяржава. У іх рэальна ўвасабляецца ўсенародна абвешчана партыяй камуністаў сацыяльная палітыка, аснову якой складаюць усё растучыя клопаты аб людзях працы.

В. УЛАДЗІМІРАЎ.

Калінкавіцкая звергадоўчая гаспадарка — адна з буйных у рэспубліцы. Летась яна перадала ў гандлёвую сетку 57 тысяч шкурак норкі і лісы. НА ЗДЫМКУ: ветэрынарны ўрач гаспадаркі Вольга КАРОТКАЯ.

НА КАНВЕЕРЫ — КВАТЭРЫ

Дзяржаўная камісія прыняла ў эксплуатацыю Гомельскі завод буйнапанельнага домабудавання.

Прадпрыемства разлічана на вытворчасць 160 тысяч квадратных метраў жылля ў год. З уводам яго на поўную магутнасць Гомельскі домабудавальны камбінат штогод будзе выпускаць трыста тысяч квадратных метраў жылля — у два з лішнім разы больш, чым вырабляў да гэтага часу.

УЗНАГОРОДА ГЕРОЯ — БАЦЬКАМ

У клубе калгаса «Шлях да камунізму» Жыткавіцкага раёна сабраліся вясковцы. Па даручэнню Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР старшыня Жыткавіцкага райвыканкома М. Дамаркоў уручыў Міхаілу Сцяпанавічу і Вользе Іванаўне Мароз ордэн Чырвонай Зоркі, якім адзначаны подзвіг іх сына Міхаіла. Як паведамляў ужо «Голас Радзімы», восенню мінулага года група вучняў Аршанскага педагагічнага вучылішча дапамагала калгасу «Прагрэс» Дубровенскага раёна капаць бульбу. Міхаіл Мароз стаў у на мастку бульбаўборачнага камбайна і сачыў, каб не засмежавала транспарцёр. Заўважыўшы, што па ім паўзе снарад, адважны камсамолец, не раздумваючы, схапіў яго і панёс ад людзей. Снарад разарваўся ў яго руках.

За мужнасць і самаахвярнасць, праяўленыя пры аб'яшгоджванні снарада, які застаўся з часоў Вялікай Айчыннай вайны, і выратаванне жыцця калгаснікаў і вучняў Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 28 кастрычніка 1977 года Міхаіл Міхайлавіч Мароз пасямротна ўзнагароджан ордэнам Чырвонай Зоркі.

ДА БРЭСТА — БЕЗ ПРЫПЫНКАЎ

У ходзе рэканструкцыі аўтамабільнай дарогі

Больш за тры мільёны вырабаў у год выпускае Мазырская швейная фабрыка. Тут шыюць мужчынскія кашулі і жаночыя блузкі з баваўняных тканін. НА ЗДЫМКУ: у адным з цэхаў фабрыкі.

Брэст — Масква, па сутнасці, нараджаецца новая аўтастрада высокага класа.

На буйнейшую ў заходніх раёнах краіны аўтастраду выйшла самая сучасная дарожна-будавальная тэхніка. Комплексы машын, стварыўшы паслядоўны тэхналагічны канвеер, пакідаюць за сабой роўнае палатно дарогі, праездная частка якой у тры разы шырэйшая за цяперашнюю. Скарасны чатырохградны рух забяспечваецца шматлікімі другароднымі дарогамі на розных узроўнях. Абочыны з цвёрдым пакрыццём, газон, які падзяляе трасу на дзве паласы, — усё гэта гарантуе высокую бяспеку руху. Двухбаковая сувязь, якой намечана аснасціць трасу, забяспечыць аўтамабілістам пры неабходнасці хуткі выклік тэхнічнай або іншай дапамогі.

З КАРЦІННАЙ ГАЛЕРЭЯЙ

Новы сельскі Дом культуры з глядзельнай залай на 300 месцаў і карціннай галерэяй будуюцца на цэнтральнай сядзібе калгаса «Зара камунізму» Барысаўскага раёна.

У будучай карціннай галерэі, акрамя рэпрадукцый рускіх і савецкіх жывапісцаў, будуць выстаўлены таксама копіі шэдэўраў сусветнага мастацтва. Гэта работы мастакоў эпохі Адраджэння, сярэдніх стагоддзяў і больш позняга перыяду.

ЛЕЧЫЦЬ... МУЗЫКА

Больш як пяць гадоў пры медсанчасці Баранавіцкага баваўнянага камбіната працуе водагразельчэбніца, дзе работнікі прадпрыемства прымаюць 45 відаў розных фізіятэрапеўтычных працэдур.

Цяпер тут абсталёўваецца радыёвузел: пры дапамозе спецыяльна складзеных музычных праграм будуць лячыцца хворыя з функцыянальнымі расстройтвамі нервовай сістэмы.

ЗАКЛІК ДА ЎДАРНАЙ ПРАЦЫ

ЦК КПСС, Савет Міністраў ССРСР, Усесаюзнаы Цэнтральны Савет Прафесійных Саюзаў і ЦК ВЛКСМ апублікавалі Письмо партыйным, савецкім, гаспадарчым, прафсаюзным і камсамольскім арганізацыям, працоўным Саветаў Саюза. У гэтым важным палітычным дакуменце змешчаны заклік да працоўных нашай краіны яшчэ шырэй разгарнуць сацыялістычнае спаборніцтва за выкананне і перавыкананне плана 1978 года, за павышэнне эфектыўнасці вытворчасці і якасці работы.

Галоўнае, падкрэслена ў Письме, — з першых дзён года забяспечыць зладжаны рытм работы, выкананне дзяржаўных планавых заданняў і сацыялістычных абавязкаў кожным працоўным калектывам, раёнам, горадам, вобласцю, краем і рэспублікай.

Важная роля ў барацьбе за эфектыўнасць працы належыць сацыялістычнаму спаборніцтву, якое шырока разгарнулася па ўсёй краіне.

Дасягненне высокай эфектыўнасці і якасці, гаворыцца далей у Письме, неразрыўна звязана з карэнным паляпшэннем капітальнага будаўніцтва, паскарэннем уводу ў дзеянне вытворчых аб'ектаў.

Адказныя задачы пастаўлены па расшырэнню вытворчасці тавараў народнага спажывання, паляпшэнню гандлю і бытавога абслугоўвання насельніцтва.

КАЛІ ПАРАЎНАЦЬ ПАКАЗЧЫКІ...

«Зарплата ў мяне добрая, але маленькая», — напісаў у «Літаратурную газету» адзін з яе чытачоў. Відавочна, маючы намер пажартаваць, ён адначасова закрэпіў сутнасць з'явы. Зарплату савецкіх людзей сапраўды можна лічыць добрай, калі параўнаць з тым, што яны атрымлівалі раней, але сённяшняя зарплата ў той жа час і маленькая, калі яе супаставіць з тым, што мы хочам і будзем мець у будучым.

Для даведкі: сярэднемесячная заработная плата рабочых і служачых у ССРСР мянялася наступным чынам: 1940 — 33,1; 1965 — 96,5; 1975 — 145,8; 1976 — 151,4 рубля. Напомнім, што, акрамя таго, савецкія людзі карыстаюцца шматлікімі бясплатнымі дабротамі і паслугамі, аб'ём якіх у грашовым вымярэнні з 1940 года павялічыўся ў 15 разоў і зараз складае 370 рублёў на душу насельніцтва ў год.

Такім жа чынам у Савецкім Саюзе падыходзяць да ацэнкі іншых эканамічных паказчыкаў, справядліва лічычы, што самі па сабе працэнты і лічбы вельмі адносныя. Уся справа ў тым, з чым іх параўноўваць. Калі, напрыклад, з адпаведнымі паказчыкамі вядучых капіталістычных краін, то ў гэтым выпадку нават чорная металургія, адзіная галіна савецкай прамысловасці, якая пакуль не спраўляецца з планавымі заданнямі (за 11 месяцаў 1977 года — 99,9 працэнта плана), будзе выглядаць больш як здавальняюча. Па выплаўцы сталі ССРСР трывала займае першае месца ў свеце, на дваццаць з лішкам працэнтаў аперэдажваючы ЗША, ад якіх 60 год назад ён адставаў амаль у сем разоў.

Зручней нам, чым Захаду, рабіць параўнанні і з уласнымі эканамічнымі паказчыкамі мінулых год: мы можам звяртацца да любога перыяду і кожны раз выявім на сённяшні дзень істотны рост. Скажам, у 1977 годзе прырост прамысловай вытворчасці складаў 5,8 працэнта. Калі прыняць прадукцыю, выпушчаную савецкай прамысловасцю ў 1965 годзе, за 100, дык у 1970 годзе будзе 150, у 1975 — 215, у 1977 — 238. Устойлівы і дынамічны рост мы бачым і ва ўсіх іншых сферах савецкай эканомікі.

Аднак танальнасць выступленняў савецкіх кіраўнікоў, матэрыялаў савецкай прэсы далёкая ад самасупакоенасці. Нам мала пераўзясці капіталізм у стабільнасці і тэмпах эканамічнага росту. Мы імкнёмся як мага паўней выкарыстаць перавагу сацыялістычнай сістэмы. Таму і дасягнутае часцей за ўсё ацэньваем з пункту гледжання таго, што маглі б і павінны былі зрабіць.

Савецкія людзі выдатна ўсведамляюць падобныя патрабаванні і менавіта з такіх пазіцый падыходзяць да крытыкі стану эканомікі краіны. На жаль, многія буржуазныя аўтары робяць інакш. Яны выбіраюць крытычны матэрыял з савецкіх газет і па-свойму

яго інтэрпрэтуюць.

У выніку чытач, які прыняў на веру вывады такога роду, трапляе ў няёмкае становішча. Ён даведваецца, напрыклад, што ў пэўным савецкім горадзе навалілі не задаволены якасцю аддзелкі сваіх новых кватэр, і прыкідае, што такую кватэру ён сам ніколі б не ўзяў. Але яму не паведамлілі галоўнага: нашы навалілі кватэру атрымалі бясплатна і маюць права патрабаваць, каб яе бясплатна ж давялі да неабходнай кандыцыі. Не раскавалі яму і аб тым, што за апошнія дваццаць год ледзь не ўсё насельніцтва краіны пераехала ў новыя кватэры — іх мы будзем па два з лішнім мільёны ў год.

Савецкі Саюз за дзесяць гадоў падвойвае свой эканамічны патэнцыял, пры гэтым мы лічым, што павінны развівацца яшчэ хутчэй. За апошняе чвэрць стагоддзя сярэднегадавы прырост нацыянальнага даходу ССРСР складае 8 працэнтаў (ЗША — 3,4), прамысловай прадукцыі — 9,4 (4,2), прадукцыі сельскай гаспадаркі — 3,4 (1,6), прадукцыйнасці працы — 6,8 (2,3) працэнтаў. 25 год назад Савецкі Саюз выпускаў менш 30 працэнтаў амерыканскага аб'ёму прамысловай прадукцыі, сёння — больш за 80.

І хоць мы самі далёка не поўнасю задаволены гаспадарчымі вынікамі двух першых год дзесятай п'яцігодкі, Савецкі Саюз за гэтыя гады зрабіў, безумоўна, сур'ёзны крок у вырашэнні сваіх сацыяльна-эканамічных праблем. На 7 працэнтаў узраслі ў 1976 — 1977 гадах рэальныя даходы на душу насельніцтва. Уведзены ў дзеянне атамныя энергаблокі па 1 мільёну кілават на Курскай і Чарнабыльскай АЭС, турбіны магутнасцю па 800 тысяч кілават на Запарожскай і Углегорскай ДРЭС, першая чарга Камскага аўтамабільнага завода па вытворчасці 75 тысяч грузавых машын у год, сярэднегатуноковы стан на Заходне-Сібірскім металургічным камбінаце.

За два гады асвоена каля 7 тысяч новых відаў абсталявання, апаратаў, прыбораў і матэрыялаў, расшырыліся маштабы ўкаранення прагрэсіўных тэхналагічных працэсаў, сродкаў механізацыі і аўтаматызацыі. Гэта дазволіла забяспечыць далейшае павышэнне тэхнічнага ўзроўню вытворчасці, атрымаць эканомію ад зніжэння сабекошту прамысловай прадукцыі прыкладна ў 6 мільярдаў рублёў і эканомію працы амаль 2 мільёнаў чалавек. Сёння каля 45 тысяч назваў вырабаў савецкай прамысловасці ўдасцеены дзяржаўнага Знака якасці.

У новым годзе Савецкі Саюз запланаваў далейшае нарошчванне эканамічнай магутнасці краіны, яшчэ больш значнае павышэнне эфектыўнасці грамадскай вытворчасці. Мы прывыклі да ўстойлівага развіцця і не збіраемся адмаўляцца ад гэтай прывычкі. Аляксандр ГУБЕР, АДН.

сведчыць статыстыка

МЫ — БЕЛАРУСЫ

Беларуская ССР — дзецішча Вялікага Кастрычніка, ленинскай нацыянальнай палітыкі. Рэспубліка ўтворана 1 студзеня 1919 года. 30 снежня 1922 года БССР разам з РСФСР, УССР, ЗСФСР добраахвотна аб'ядналася ў Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Вышэйшы орган Дзяржаўнай улады і адзіны заканадаўчы орган рэспублікі — Вярхоўны Савет БССР. У 1975 годзе ў састаў Вярхоўнага Савета БССР дзевяціга склікання было выбрана 430 дэпутатаў. Сярод іх 113 чалавек (26,3 працэнта) — рабочыя, 103 (24 працэнта) — калгаснікі, 30 работнікаў навукі, культуры, літаратуры і мастацтва, асветы і аховы здароўя, 142 партыйныя, прафсаюзныя і камсамольскія работнікі, 70 працэнтаў дэпутатаў — члены і кандыдаты ў члены КПСС. Сярод дэпутатаў 63 працэнты мужчын і 37 працэнтаў жанчын.

Тэрыторыя БССР — 207,6 тысячы квадратных кіламетраў. Па плошчы рэспубліка займае шостае месца ў ССРСР і значна пераўзыходзіць такія краіны Еўропы, як Бельгія, Швейцарыя, Данія, Ірландыя, Ісландыя, Грэцыя і інш.

У адміністрацыйна-тэрытарыяльных адносінах БССР дзеліцца на 6 абласцей: Брэсцкую, Віцебскую, Гомельскую, Гродзенскую, Мінскую і Магілёўскую. У рэспубліцы 96 гарадоў і 109 пасёлкаў гарадскога тыпу, 117 сельскіх і 18 гарадскіх раёнаў.

Сталіца БССР — горад-герой Мінск, у якім пражываюць больш за 1,2 мільёна чалавек.

Насельніцтва БССР — 9,5 мільёна чалавек. У гарадах жыве 63 працэнты насельніцтва, у сельскай мясцовасці — 47 (у 1913 годзе было 14 працэнтаў гарадскога і 86 працэнтаў сельскага). Пераважная частка насельніцтва (звыш 86 працэнтаў) — людзі, якія нарадзіліся пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Па колькасці жыхароў БССР займае пятае месца сярод рэспублік Саюза ССР, у БССР адзінай дружнай сям'ёй жывуць і працуюць прадстаўнікі звыш 100 нацыянальнасцей і народнасцей. Значная большасць беларусаў — 81 працэнт.

Цяжкія страты панёс беларускі народ у гады Вялі-

кай Айчынай вайны (1941—1945). На тэрыторыі Беларусі гітлераўцы забілі і закатавалі больш за 2 мільёны 200 тысяч чалавек. Фашысты выгналі на катаржныя работы ў Германію каля 380 тысяч чалавек.

На тэрыторыі Беларусі было разбурана 209 гарадоў і раённых цэнтраў, 9 200 сёл і вёсак, у тым ліку 627 вёсак акупанты знішчылі цалкам разам з жыхарамі. За гады акупацыі знішчана 10 тысяч прамысловых прадпрыемстваў, звыш 90 працэнтаў станочнага і тэхналагічнага абсталявання, усё электразабеспячэнне, 60 206 кіламетраў чыгункі, усе буйныя і сярэднія масты, вакзалы, дэпо, уся сувязь.

Цалкам знішчана ўся энергетычная і тэхнічная база сельскай гаспадаркі, грамадская жывёла.

Агульныя матэрыяльныя страты склалі 75 мільярдаў рублёў у цэнах 1971 года, што роўна 35 бюджэтам перадаважнага 1940 года. Толькі праз 26 год пасля вайны колькасць насельніцтва рэспублікі дасягнула даваеннага ўзроўню (больш за 9 мільёнаў чалавек).

гарызонты навукі

«ВЫ РАЗМАЎЛЯЛІ ПА ЛАЗЕРУ...»

Музыка запоўніла невялікую лабараторыю, застаўленую самай рознай апаратурай. Сярод прыбораў маленькі лазер літаральна губляўся, а яго прамень таўшчынёю з іголку і наогул заўважыць было цяжка. Але вось нехта з супрацоўнікаў перагарадзіў гэту іскрыстую малінавую нітку святла далонай. І ў момант стала ціха. Музыка, аказваецца, перадавалася па лазернаму праменю.

Лазер у свае семнаццаць гадоў ужо многае ўмее. Ён замяняе хірурга скальпель, вызначае ў вадзе колькасць прымесей, даследуе састаў таго ці іншага матэрыялу... У Мінскім радыётэхнічным інстытуце аптычны квантавы генератар «вучаць» яшчэ і перадаваць інфармацыю.

Разлікі паказалі, што адзін прамень лазера сярэдняй магутнасці можа забяспечыць каналі сувязі ўсе тэлефоны нашай планеты. А іх налічваецца каля паўмільярда. Аднак пры стварэнні лазерных сістэм сувязі паўстаў шэраг цяжкасцей тэхналагічнага парадку. Як, напрыклад, «накласці» інфармацыю, тую ж тэлефонную размову, на лазерны прамень? Доўгі час гэта не ўдавалася зрабіць у патрэбным аб'ёме.

Стварэнне лазерных сістэм сувязі паставіла перад даследчыкамі шмат праблем. Вось адна з іх. Аптычны квантавы генератар дае востра накіраванае выпраменьванне. Гэта дазваляе пры параўнаўча малой магутнасці перадачы рэзка павялічыць адлегласць сувязі. Але такая перавага мае і адмоўны бок. Паспрабуеце на велькай адлегласці знайсці амаль нябачны прамень таўшчынёю самае большае з аловак. Трэба, акрамя ўсяго, яшчэ і вызначыць, той гэта лазер, які патрэбны, або выпадкова «злавлі»

выпраменьванне іншага генератара. У інстытуце распрацоўваюць спецыяльныя прыстасаванні для сачэння за лазернымі праменьнямі.

Вядуцца таксама цікавыя работы па перадачы інфармацыі ў лічбавай форме. Савецкія вучоныя паказалі, што практычна любы від інфармацыі — размова, тэлевізійнае адлюстраванне — можна падаць у выглядзе лічбаў. Прычым можна праводзіць матэматычнае апісанне ўсяго дзвюма лічбамі — адзінкай і нулём у розных іх камбінацыях. Так, дарэчы, даўно ўжо робіцца ў электронных вылічальных машынах.

Якія ж перавагі дае лічбавая інтэрпрэтацыя тэлевізійнага адлюстравання? Самае галоўнае ў тым, што пры перадачы яго павышаецца надзейнасць прыёму. Для гэтага лепш за ўсё падыходзяць лазерныя сістэмы сувязі.

Вучоныя перакананы, што ў лазера як перадачы інфармацыі вялікая будучыня. Есць пэўныя поспехі ў ліквідацыі аднаго з асноўных яго недахопаў — моцнага паглынання праменя святла ў атмасферы. Знойдзена і больш арыгінальнае рашэнне гэтай праблемы — прамень лазера можна накіраваць па спецыяльнаму кабелю — таносенскай трубочцы са шкловалакна, якая мае адтуліну сячэннем долі міліметра. Па ёй пучок канцэнтраванага святла перадаецца на вялікіх адлегласці, не сустракаючы істотных перашкод.

Хоць цяпер ствараюцца толькі лабараторныя мадэлі лазерных сістэм сувязі, але ўжо ў недалёкай будучыні ніхто не здзівіцца, калі з тэлефоннай станцыі яму скажуць: «Вы размаўлялі па лазеры...»

У. НАРКЕВІЧ.

Высокакваліфікаваных спецыялістаў для сельскагаспадарчай вытворчасці рыхтуе Беларускі інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі. Больш як 8,5 тысячы яго выпускнікоў — інжынераў-механізатараў, электрыкаў, электрамеханікаў — працуюць у калгасах і саўгасах рэспублікі, выкладаюць у тэхнікумах і сельскіх прафтэхвучылішчах. Сёлета на дзённым і завочным аддзяленнях дыпломы атрымаюць яшчэ 800 чалавек.

НА ЗДЫМКУ: на лекцыі — студэнты трэцяга курса. Фота Ч. МЕЗІНА.

РАСЛІНЫ ВЫМЯРАЮЦЬ СМАГУ

Напэўна, многія заўважалі, што цунар, пакінуты ля вады, нават у сухое надвор'е становіцца праз некаторы час вільготным. Ён «прыцягнуў» і ўвабраў у сабе вільгаць. Такой здольнасцю валодаюць таксама глеба і лісце раслін.

Аднак розныя глебы і расліны ўбіраюць ваду неаднолькава. Вучоным жа і спецыялістам сельскай гаспадаркі для вызначэння прадукцыйнасці ўгоддзяў, норм паліву зямель, здоль-

насці новых сартоў пераносіць засуху неабходна ведаць, як яны рэагуюць на блізкасць вады. Існуючыя метады не давалі данадагна адказу на пытанне. І вось вучоныя Інстытута эксперыментальнай батанікі АН БССР распрацавалі прыбор, з дапамогай якога можна хутка і з высокай дакладнасцю праводзіць вымярэнні.

Узор глебы або ліст расліны змяшчаюць у ампулу з найтанчэйшай шнільнай трубочкай, на-

поўненай вадой. Маленкулы вадкасці, набываючы ў спецыяльнай канструкцыі здольнасць лёгка адрывацца ад паверхні, хутка ляцяць да закладзенага ўзору, і слупок вады ў трубочцы пачынае рухацца. Па скорасці яго перамяшчэння і вызначаецца ступень «смагі» расліны або глебы.

З дапамогай новага прыбора вучоныя інстытута ўжо даследавалі самыя распаўсюджаныя ў Беларусі лёгкія глебы.

«ГУМАННОЕ» УБИЙСТВО ИЛИ УБИЙСТВО ГУМАНИЗМА?

Как врач и ученый, отвечающий за самое гуманное дело — охрану здоровья народа, я не могу не выразить возмущения планами Пентагона начать производство нейтронного оружия. Мы являемся свидетелями невероятного: публично, без стеснения сегодня обсуждаются и одобряются перспективы массового убийства. Причем в тех же залах американского конгресса, где звучат призывы к справедливости, к защите прав человека.

Что же несет человечеству нейтронная бомба? Ее аттестуют как лучшее из того, что было когда-либо создано в военной технике, называют «чистым» и «гуманным» оружием. Что касается гуманности или негуманности тех или иных видов оружия, то я убежден: гуманного оружия вообще нет и быть не может. Нейтронная бомба — не исключение. Более того, ее применение грозит чудовищными последствиями.

Основное отличие нейтронной бомбы от «обычного» ядерного оружия в том, что ее главный поражающий фактор — не ударная волна и световое излучение, а излучение нейтронное, вызывающее тяжелейшую форму лучевой болезни. Мучительные проявления и исход лучевой болезни известны, к сожалению, не только по опытам на животных, но и из трагических «экспериментов» в Хиросиме и Нагасаки. Самочувствие людей ухудшается, резко снижается число лейкоцитов в крови, поражается костный мозг — источник необходимых для жизни белых кровяных клеток. Организм становится практически беззащитным перед инфекциями. Развиваются поражения кишечника, возникают кровотечения...

Судя по публикациям в западной печати, главное «преимущество» нейтронной бомбы стратеги Пентагона видят в немедленном выводе людей из строя. При больших дозах облучения нейтроны оказы-

вают губительное воздействие непосредственно на нервную систему, прежде всего на головной мозг. Невозможное следствие нейтронного облучения — быстрая утрата ориентировки, неспособность выполнять самые простые целенаправленные действия, потеря сознания, судороги, шок. И никакое лечение не спасет пострадавших от мучительной смерти.

С помощью нейтронной бомбы, утверждают новоявленные «гуманисты», можно было бы «уничтожить противника, защищающего город, не разбив при этом посуды в шкафах». На деле все обстоит иначе.

Нейтронная бомба — вариант ядерного оружия, у которого повышен выход нейтронного излучения и сравнительно снижены сила ударной волны и интенсивность светового излучения. Различия между «традиционным» ядерным оружием и нейтронной бомбой являются, следовательно, количественными.

Взрыв нейтронной бомбы, вызывающий лучевую болезнь со смертельным исходом у людей, оказавшихся в радиусе более километра от эпицентра, кроме того, полностью разрушает здания на расстоянии около двухсот метров. Те же разрушения, те же пожары. То же уничтожение материальных и культурных ценностей.

Ни один здравомыслящий человек не может представить себе реальной такую ситуацию, при которой танковая колонна поражается взрывом нейтронной бомбы, в то время как всего в двух-трех километрах «мирная семья спокойно пьет вечерний чай».

История учит нас, что ни одна война не исчерпывалась применением боевых средств только на полях сражений: от них всегда страдало мирное население. И чем совершеннее становились боевые средства, тем больше горя они приносили людям.

Пентагон утверждает, что взрыв нейтронной бомбы является «чистым», так как почти не сопровождается ра-

диоактивным загрязнением территории.

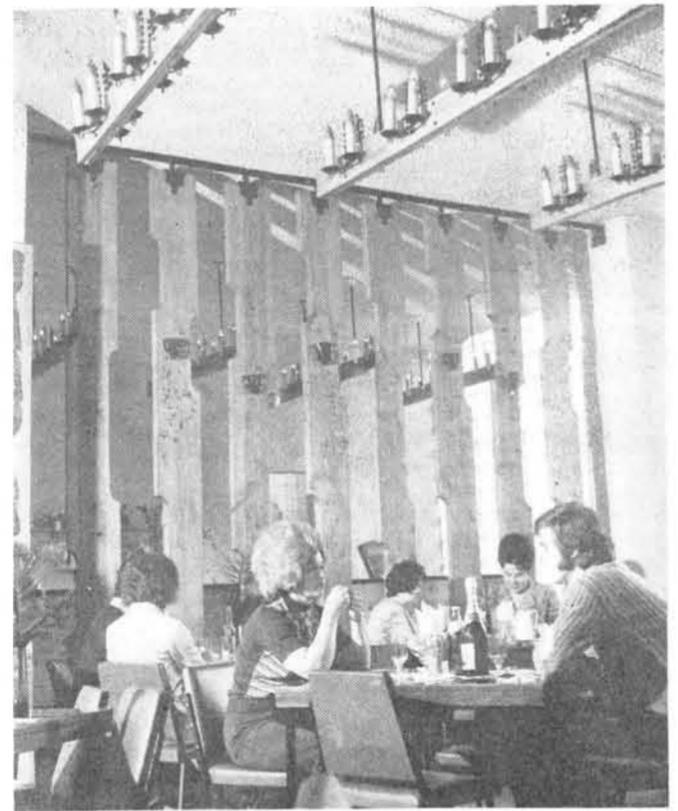
Так ли?

Нейтронное излучение, взаимодействуя с грунтом, покрытием улиц и дорог, стенами зданий и в особенности с металлоконструкциями, вызывает появление в них так называемой наведенной радиоактивности. Она не только будет сохраняться длительное время, но в ближайший период после взрыва затруднит оказание медицинской помощи жертвам. Таким образом, материальные и культурные ценности, о которых пекутся заокеанские политики и которые, как они предполагают, останутся невредимыми, на деле превратятся в источники излучения.

Нейтронное излучение не минует и тех, кому повезет быть вне радиуса смертельного поражения. Действительно, большинство незащищенных людей, оказавшихся в момент взрыва нейтронной бомбы на расстоянии более полутора километров от него, останутся в живых. Воздействие нейтронов пройдет как бы незамеченным. Однако определенные последствия неизбежны. Наиболее характерные из них: сокращение продолжительности жизни, вероятность развития рака, помутнение хрусталика глаза, ведущее к слепоте. Особенно опасна повышенная радиация для беременных женщин. Резко возрастает смертность новорожденных, риск рождения физически и умственно неполноценных детей. Кроме того, из-за повреждения генетических структур у потомков облученных людей гораздо чаще будут встречаться наследственные уродства.

Миллионы смертей, тяжкие человеческие недуги обрушатся на мирных людей, если взорвутся нейтронные бомбы. Независимо от того, где прозвучат взрывы — над полями сражений или над мирными городами и селениями.

Борис ПЕТРОВСКИЙ,
министр здравоохранения
СССР, академик.
АПН.

Маладзёжнае кафэ «Бярэсце» ў беларускім горадзе Брэсце.
Фота У. КАЗЛСВА.

Што? * Як? * Чаму?

У сацыялістычным грамадстве матэрыяльныя і духоўныя даброты паміж яго членамі размеркуюцца галоўным чынам адпаведна колькасці і якасці затрачанага імя працы. Так ажыццяўляецца

АСНОЎНЫ ПРЫНЦЫП САЦЫЯЛІЗМУ

— «ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па працы». Ён абумоўлены тым, што прадукцыйныя сілы на першай фазе камуністычнага грамадства яшчэ не дасягнулі такога ўзроўню развіцця, які забяспечыў бы магчымасць размеркавання па патрэбах. Акрамя таго, праца ў нашым грамадстве пакуль што не стала першай жыццёвай неабходнасцю некаторых грамадзян.

Асноўны прынцып сацыялізму перш за ўсё азначае, што кожны чалавек павінен працаваць, прыносіць карысць грамадству і жыць на сродкі, атрыманыя ад сваёй працы. Гэта, зразумела, не датычыць непаўналетніх, студэнтаў, маці, якія выхоўваюць дзяцей, старых і інвалідаў. Разам з тым ён прадастаўляе ўсім членам нашага грамадства незалежна ад полу, узросту або нацыянальнасці аднолькавае права атрымліваць грашовую аплату за затрачаную працу.

Сацыялістычны прынцып размеркавання прадугледжвае таксама строгі кантроль з боку грамадства за мерай працы і мерай спажывання.

Вось чаму ў нас немагчыма аднаму паразітаваць на працы другога. Не ўбачыце ў нашай краіне і такіх тыповых для капіталістычнага свету кантрастаў, як галеча адных і раскоша другіх.

Аднак роўная аплата за роўную працу не азначае маёмаснай роўнасці. І сапраўды, побач з кваліфікаванай, творчай працай існуе і некваліфікаваная. Пры сацыялізме захоўваецца таксама значнае адрозненне паміж разумовай і фізічнай працай. Урэшце, два работнікі, працуючы ў аднолькавых умовах, дабіваюцца розных вынікаў у залежнасці ад прафесійнага майстэрства, індывідуальных здольнасцей. І размеркаванне па працы стварае прамую матэрыяльную зацікаўленасць кожнага ў выніках сваёй дзейнасці, заахочвае людзей павышаць агульнаадукацыйны і вытворча-тэхнічны ўзровень.

Трэба пры гэтым улічваць, што савецкая дзяржава забяспечвае шырокія і роўныя магчымасці ўсім грамадзянам для выкарыстання сваіх ведаў і ўменняў у той галіне, якую кожны сабе абраў, і ў той працы, што яму па сілах. Для гэтага няма ніякіх перашкод — ні сацыяльных, ні фінансавых: усе віды адукацыі, а таксама навучанне прафесіі ў нас бясплатныя. Кожны, няхай гэта мужчына або жанчына любой нацыянальнасці, можа атрымаць любую адукацыю або прафесію. А для працы — вялікі прастор: спецыялісты патрэбны ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі і культуры. Беспрацоўя ж у СССР няма ўжо амаль паўстагоддзя.

Размеркаванне па працы — асноўны прынцып размеркавання пры сацыялізме, але не адзіны. Ён дапаўняецца матэрыяльнымі дабротамі, якія людзі атрымліваюць ад грамадства акрамя свайго заробтку і незалежна ад яго. Як мы ўжо гаварылі, у нашай краіне ўсім прадастаўляецца бясплатна любая адукацыя. Усе грамадзяне атрымліваюць за кошт грамадства медыцынскую дапамогу. Адпачынак у пансіянатах і санаторыях, выхаванне дзяцей у дзіцячых садах і яслях, будаўніцтва і ўтрыманне культурных і спартыўных збудаванняў таксама аплачваецца цалкам або большай часткай з дзяржаўнага бюджэту.

Як бачым, прынцып размеркавання па працы, дапоўнены размеркаваннем праз грамадскія фонды спажывання, з'яўляецца важнай, характэрнай рысай сацыялізму. Абедае гэтыя формы размеркавання жыццёвых даброт няспынна ўдасканальваюцца ў грамадстве развітога сацыялізму. І з часам, калі будзе дасягнута адпаведны матэрыяльны і культурны ўзровень грамадства, сацыялістычны прынцып размеркавання «ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па працы» будзе заменены камуністычным: «Ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па патрэбах».

ЗА МЯЖОЙ І ДОМА

ПРЫЁМЫ

Другі сакратар ЦК Кампартыі Беларусі А. Аксёнаў прыняў генеральнага консула Польскай Народнай Рэспублікі ў Мінску М. Дрэўняка і меў з ім гутарку, якая прайшла ў цёплай, сяброўскай абстаноўцы. У той жа дзень генеральнага консула ПНР прыняў Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палякоў.

КУЛЬТУРНЫЯ СУВЯЗІ

На пленуме праўлення Беларускага аддзялення таварыства «СССР — Канада» падведзены вынікі работы за 1977 і прыняты план на 1978 год. Са справаздачай выступіў старшыня праўлення пісьменнік Янка Брыль. Былі разгледжаны мерапрыемствы, накіраваныя на пашырэнне культурных сувязей беларускай і канадскай грамадскасці.

«Голас Радзімы»

№ 4 [1522], 1978 г.

ВЫСТАЎКІ

Велізарную цікавасць у варшавян і гасцей сталіцы народнай Польшчы выклікала выстаўка работ вучоных Акадэміі навук Беларускай ССР, якая была разгорнута ў Доме савецкай навукі і культуры. Наведвальнікі пазнаёміліся з вынікамі тэарэтычных і прыкладных даследаванняў у розных галінах сучаснай навукі.

Дзясягненні вучоных Беларусі высока ацанілі партыйныя і дзяржаўныя дзеячы, вядомыя польскія вучоныя. З экспазіцыі пазнаёміліся член Палітбюро ЦК ПАРП, сакратар ЦК ПАРП С. Альшоўскі, кандыдат у члены Палітбюро ЦК ПАРП, намеснік Старшыні Савета Міністраў ПНР, старшыня камісіі планавання пры Саўеце Міністраў ПНР Т. Вжашчык, прадстаўнікі міністэрстваў і ведамстваў.

На думку польскіх сяброў, навука Савецкай Беларусі многае зрабіла для прагрэсу металапрацоўчай прамысловасці, унесла свой уклад у стварэнне новых матэрыялаў на аснове палімераў, мета-

лаў, драўніны і шклапластыкаў, у атрыманне каштоўных прадуктаў і матэрыялаў з торфу.

У час работы выстаўкі былі намечаны шляхі далейшага навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва паміж польскімі і беларускімі вучонымі, міністэрствамі і ведамствамі.

Віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР У. Белы і іншыя вучоныя выступілі ў навуковых цэнтрах і навучальных установах Варшавы з дакладамі і лекцыямі аб дзясягненнях беларускай навукі.

Паводле аднадушнага заключэння польскай прэсы і шматлікіх запісаў у кнізе водгукі, выстаўка удалася. І галоўны яе вынік у тым, што яна паслужыла ўзаемавыгаднаму абмену навуковай і тэхнічнай інфармацыяй, умацаванню дружбы паміж народамі ПНР і СССР.

Беларускае вытворчае аб'яднанне музычных інструментаў запрошана ўдзельнічаць у спецыяльнай выстаўцы ў Лондане, якая адбудзецца сёлета ў студзені. Экспанаванца будзе піяніна «Беларусь-7».

WHAT? • HOW? • WHY?

LENINIST YOUNG COMMUNIST LEAGUE

One popular Soviet song vividly and convincingly calls the Young Communist League the youth of the Motherland. 35 millions of youths and girls of the Soviet country are members of the Leninist Young Communist League of the Soviet Union. The Rules of this independent social organization read this: «Progressive-minded young people aged 14 to 28 are admitted into Komsomol». Every application of a youth or a girl for Young Communist League membership must be signed by those Komsomol or Party members who recommend him or her; Young Pioneers have to submit references from their Young Pioneer Group Council.

Primary Komsomol branches are set up at enterprises, collective- and state-farms, educational and research institutions and also in military units of the Soviet Army if there are more than three members of the Young Communist League. In primary Komsomol branches, the youths and girls may reveal their initiative and intellectual faculties, since it is here that they are taking an active part in social and educational activities and learn to take their first independent steps in life.

Every month primary Komsomol branches hold general meetings at which they outline practical measures for fulfilling the decisions adopted by Party, Soviet and Komsomol bodies, and discuss other measures as regards the work, everyday life and leisure of the Young Communist Leaguers. At these meetings, the leading bodies of primary Komsomol branches are elected (every member can be elected to these bodies), reports are heard and remarks made on the activities of the primary branches. The Young Communist Leaguers participate in the setting up of Komsomol directing bodies by electing their delegates to district and town conferences. The supreme organ of the Young Communist League is its Congress. Between congresses, the supreme organ is the

Central Committee of the Leninist Young Communist League of the Soviet Union.

The Leninist Young Communist League of Byelorussia is a militant detachment of the Komsomol in this country. The landmarks in the history of this 1,200,000-strong detachment of young people are typical of the progressive youth of the country of Soviets. In the first years after the revolution, the Young Communist Leaguers would set up a propaganda for the ideas of Bolshevism, fight against the counter-revolution and build schools and village reading-rooms.

The VIth Congress of the Young Communist League held in July 1924 passed a resolution to be named after V. I. Lenin. The Manifesto adopted by the Congress vowed and declared loyalty to the ideas of Leninism. «It is not the most beautiful name that has made us take this decision. We have named our organization after Lenin so that the working youth of all the nations that inhabit the USSR should be imbued with will and determination to live, work and study as Lenin did, to implement Lenin's legacy together with the Young Communist League», the Manifesto ran.

The 53 years that have passed since then vividly confirmed these words of the Manifesto. The young people with Komsomol badges were consistently and enthusiastically carrying on socialist industrialization and collectivization of agriculture. They have built the Byelorussian thermal power station, the Gomel agriculture machinery works, the Mogilev artificial fibre mill, etc. Byelorussian Young Communist Leaguers participated in the construction of the Dnieper Hydro-Electric Station (Dneproges), Komsomolsk-on-Amur, the Stalingrad tractor works and other important projects. Komsomol was fostering innovators, Stakhanovites and the future Soviet intelligentsia.

The Great Patriotic War has unfolded the courage and steadfastness of the Soviet country's youth. More than 130,000 members of the Young Communist League of Byelorussia volunteered to go to the front in 1941. Underground organizations, which embraced over 100,000 young people, were set up in many towns and villages. Many of them sacrificed their lives to the Motherland; 35,000 youths and girls were decorated with orders and medals; 180 of them became Heroes of the Soviet Union.

The post-war years are closely tied up with the labour exploits of Byelorussia's youth. One can meet young people from Byelorussia at all important construction projects of the country. Profound ideological conviction, a sense of responsibility for any task entrusted and sincere intention of being useful for Soviet society and the country, are the features most typical of our young men and women. These features are, no doubt, being encouraged by the entire mode of our life; nevertheless, a major role should be attributed to the Young Communist League which is closely cooperating with Party, Soviet and public organizations. The fact that Komsomol organizations have a right to recommend their members to the Communist Party of the Soviet Union testifies to the high prestige that Komsomol enjoys. No other public organization has got this right of recommendation.

«There will be no exaggeration to say,— said L. I. Brezhnev in his speech to the XVIIth Congress of the Leninist Young Communist League of the Soviet Union,— that not a single important problem, be it related to the Soviet Union, a region, district or a working collective, is solved without the participation of our youth. Komsomol, all young men and women are provided with ample opportunities for revealing their creative power and initiatives».

Minsk today. The ensemble of multistoried dwelling houses in Malinina street.

Photo by A. DIDEVITCH.

THE news that the neutron bomb might be produced in the US has evoked serious anxiety. And, although the neutron bomb is classified information, and we're not certain about the details, radiologists have known about the dangers of neutron radiation for a long time.

Neutrons are uncharged nuclear particles that were discovered by J. Chadwick, an English physicist, in 1932. These neutral particles penetrate deep into the human body and interact with the atomic nuclei in various media, leading to the formation of proton and gamma rays which can have a strong biological effect on cell level through secondary electron rays.

Neutrons can be created in a variety of ways, including by nuclear decay. The explosion of a Hiroshima-type atomic bomb (equivalent to 1,000 tons of TNT) releases 3.15×10^{18} neutrons, and therefore, as well as being a powerful source of gamma rays, this bomb also gives out considerable neutron radiation.

The Neutron Bomb: the greatest danger to life and health

Therefore, the biological effects or harmful radiation of A-bomb explosions are also a result of neutron radiation.

From American and Japanese sources, we have been sufficiently well informed about the deadly effects of the mixture of gamma rays and neutrons that were produced by the A-bomb explosion in Hiroshima. And, from postmortems and observations of the victims of the A-bomb blast, all the harmful radiation effects have been divided into three categories: acute, chronic, and delayed.

With the dose of 5,000-6,000 rem and over, a fatal cerebral radiation syndrome developed. And the same syndrome occurred even when only the victim's head was exposed to this dose. This form of radiation sickness progresses from nausea and vomiting through apathy and collapse to convulsions, shivering and ataxia. Death occurred several hours later.

Single irradiation of the whole body with doses of 800-1,200 rem causes a gastrointestinal radiation syndrome which leads to death.

Single irradiation of the whole body with doses of 300 to 800 rem brings about a "hematopoietic radiation syndrome". All the hematopoietic organs are destroyed and the worst effect is on the bone marrow—the number of leukocytes and thrombocytes, and, later, of erythrocytes, decreases. The lack of leukocytes reduces the protective powers of the human body with the result that the radiation victims lose their immunity to infection. In Hiroshima, many radiation victims died not of radiation sickness but of such diseases as sepsis and TB. A dose of 400 roentgens is considered semilethal, because this dose killed 50 per cent of all those exposed. Doses of 700 rem and over are considered lethal.

The relative biological effectiveness (RBE) of neutrons as regards acute radiation damage is 2.5, which means that a dose of neutron radiation constituting only 40 per cent of the lethal dose of gamma radiation is as deadly as the full fatal dose of the latter.

Among the delayed effects of radiation, special mention should be made of cancer and leukemia. Both diseases appear some years or even decades after exposure to the penetrating radiation.

Often, those who lived through the A-bomb attack later developed cancerous tumours caused, no doubt, partly by gamma radiation and partly by neutron radiation.

Neutron biology research has shown that neutron rays are much more likely to produce cancer than X- or gamma rays.

The findings described to date leave no doubt as to the fact that the cancerous effect of neutron radiation is much higher than that of all other rays, above all, of gamma rays. The Hiroshima bomb was the first weapon to cause cancer, and the neutron bomb would worsen the situation. If this weapon is ever used, there will be many more cancer cases and cancer deaths.

Besides, neutrons do much more genetic damage than X-rays, and scientists, studying the emergence of dominant lethal factors in mice spermatozoa exposed to X-rays and neutron, have shown that neutrons caused six times more damage to the genes than X-rays. This spells a terrible danger for mankind, because genetic damage may also affect the generations to come.

Thus, it is clear that the neutron bomb poses even greater threats to the life and health of people than all the previous kinds of nuclear weapons.

By Dr. Georg FUCHS,
President, International Institute for Peace, Vienna

A CINEMA INDUSTRY FIRST

By Igor DOBROLYUBOV,
film director

The history of Byelorussian cinema goes back to 1930 when its first feature film, "It Happened in the Forest", was shot. Documentary production had started somewhat earlier.

The Belarusfilm studio is unique in

that it makes films of all conceivable kinds and genres—features, television, documentaries, cartoons, puppet, popular science and instructional—and, besides, does dubbing for foreign films.

The state supplies us with all our shooting, editing and developing equipment needs. Practically, any location scene can be set up in this outdoor studio.

The Belarusfilm studio is particularly distinguished for the many pictures it has made about the Great Patriotic War and the partisan movement. This concentration is hardly surprising. Byelorussia is known as a country of the classic partisan movement, a country which lost one in every four of its citizens during the war.

Many Byelorussian writers, composers,

artists and theatre actors cooperate with the cinema. This is why our creative atmosphere is so fruitful.

For the 60th anniversary of the October Revolution the studio has made the film "The Black Birch". This is also a film about the last war, or rather about its final stages. It shows the beginning of the construction of the Minsk Motor Works, about the tragic heritage of the war, about economic dislocation, broken lives, etc.

Although I was born in Novosibirsk in 1933, I consider Minsk to be my home city. This is the place in which I became a film director and made a number of films which have won recognition in our country and abroad: "Ivan Makarovich", which won the Silver Minerva Prize at the Venice Festival, and "Quests" about the builders

of first Soviet space rockets. While working on this film I became friendly with Pilot-Cosmonaut Vitaly Sevastyanov who was on the scene as a technical consultant. Besides, I made the film "Buddy" jointly with my Bulgarian colleagues and the experimental film "Top Secret for All the World to Know" (two parts).

In the near future I shall be making a TV series on Konstantin Zaslouov, one of the leaders of the Byelorussian partisan movement, a film about the world-revered Byelorussian poet Yanka Kupala, about problems in relations between man and his environment.

On the eve of the 60th anniversary of the Byelorussian SSR we feel optimistic and are eager to bring people more joy by our art.

КАНЕЦ ВЕЧНАЙ МЕРЗЛАТЫ

Савецкай краіне 60. Столькі ж год уладзе працоўных, якая ўстанавіла роўнасць і братэрства, прынесла свабоду ўсім народам нашай шматнацыянальнай Радзімы. Сярод барацьбітоў супраць прыгнёту і эксплуатацыі было нямаля беларусаў, сапраўдных бальшавікоў-інтэрнацыяналістаў. Час аддалае ад нас падзеі слаўных і цяжкіх рэвалюцыйных год, час адкрывае нам новыя імёны тых, хто аддаў жыццё за народную справу. Беларус Міхаіл Мандрыкаў—адзін з іх.

Нядаўна ўсесаюзны часопіс «Новый мир» апублікаваў раман чукотскага пісьменніка Юрыя Рытхэў «Канец вечнай мерзлаты». Гэта расказ пра чукчаў-аленяводаў, паляўнічых, рыбакоў, якія стагоддзямі жылі ў галечы і нястачы, непісьменнасці і цемнаце. Іх абіралі, карысталіся здабыткамі іх працы рускія і за-

рубежныя купцы, камерсанты, прамыслоўцы. Савецкая ўлада перабудавала жыццё народаў Поўначы. Першымі прадстаўнікамі гэтай улады ў Анадыры быў Міхаіл Мандрыкаў і яго таварышы, члены першага рэўкома Чукоткі. Яны, па сутнасці, і з'яўляюцца галоўнымі героямі твора Рытхэў.

Дзякуючы рэвалюцыі, такім людзям, як М. Мандрыкаў, у гэтым суровым, але багатым краі развіваецца эканоміка, культура, навука. Дзякуючы рэвалюцыі, сын паляўнічага Юрыя Рытхэў змог вучыцца і закончыць Ленінградскі ўніверсітэт, стаць вядомым усёй краіне пісьменнікам. Яго шматлікія творы расказваюць пра жыццё чукотскага народа пасля Вялікага Кастрычніка, ён добра ведае і любіць гісторыю, творчасць свайго народа. Параўнаўча нядаўна ў гіста-

рычным архіве ў горадзе Омску былі знойдзены новыя дакументы пра рэвалюцыйную дзейнасць нашага земляка Міхаіла Мандрыкава. Задумаўшы напісаць раман пра станаўленне Савецкай улады на Чукотцы, пошукамі займаўся і Юрыя Рытхэў. З цеплатой і ўдзячнасцю расказаў пісьменнік пра жыццё і подзвігі Мандрыкава, які загінуў так далёка ад сваёй Беларусі, на самым краі зямлі. Цяпер у сталіцы Чукотскай нацыянальнай акругі — Анадыры стаіць помнік першым рэўкомаўцам, імем нашага земляка названа адна з вуліц гэтага горада.

Сёння мы друкуем урывак з рамана Юрыя Рытхэў «Канец вечнай мерзлаты», дзе расказаецца аб першым пасяджэнні першага рэвалюцыйнага камітэта на Чукотцы.

УРЫВАК З РАМАНА

Бледны досвітак прабіўся скрозь зацягнутае лёдам акно. Мандрыкаў узняў галаву ад стала і паглядзеў на Берзіна. Той сядзеў на крэсле, моцна прываліўшыся да спінкі, і спаў. Гледзячы на яго, Мандрыкаў адчуваў штосьці падобнае, мусіць, на бацькоўскае пачуццё, хаця Аўгуст быў не намнога маладзейшы за яго.

Берзін, быццам адчуўшы яго погляд, паварушыўся. — Аўгуст! — паклікаў яго Мандрыкаў.

Берзін крутнуў галавой і з цяжкасцю расплюшчыў вочы. — Прабач, зусім адвек ад свайго імя, — усміхнуўся вінавата.

— Вось ужо новы дзень настаў... — Мандрыкаў падышоў да акна. — А ведаеш, Аўгуст, менавіта з сённяшняга дня і будучы лічыць пачатак новага жыцця на Чукотцы — з шаснаццаціга снежня тысяча дзевяцьсот дзевятнаццаціга года!

Нягледзячы на цяжкую ноч, Мандрыкаў быў узбуджаны. Ён у думках бачыў бяскрайнія прасторы тундры: на поўнач — да мыса Дзяжнёва, на поўдзень — да Камчаткі, на захад — да Якуцка, на ўсход — да Амерыкі... На гэтай тэрыторыі зусім натуральна можа ўмясціцца Еўропа... І вось сёння яны вырашылі лёс гэтай зямлі...

Большасць насельніцтва — непісьменныя, качавыя, аленныя чукчы, паляўнічыя на марскога зверга, зскімосы, ламуты, чуванцы, каракі... Як данесці да іх сэнс таго, што адбылося, знайсці ў іх асяроддзі людзей, здольных зразумець і расказаць сваім суродзічам пра вялікія перамены, што адбыліся ў нязменным стагоддзямі жыцці?

— Будзем складаць адозву! — сказаў Мандрыкаў, вяртаючыся да стала. — Трэба знайсці такія словы, каб яны дайшлі да кожнага сэрца.

— Мне здавалася, што самае цяжкае — узяць уладу, — сказаў Берзін. — І вось мы яе ўзялі!

— Утрымаць і ўмацаваць уладу — вось што будзе больш складана. Давай бліжэй да стала!

Калі ўвайшоў Куліноўскі і гучна стукнуў аб падлогу прыкладам, яны амаль закончылі адозву.

— На радыёстанцыі чакаюць. Усе падрыхтавалі, выклікалі Петрапаўлаўск, Ахоцк, Якуцк... Папярэдзілі...

— Адозву будзем перадаваць пасля зацвярджэння рэўкома. — азваўся Мандрыкаў.

У пакой ужо збіраліся члены рэўкома: у гэту марозную ноч ніхто не клаўся спаць.

— Пакуль народ збіраецца, трэба прывесці Громава — няхай перадаць грошы, — вырашыў Мандрыкаў. — Пад расліску, як мае быць.

Берзін з Булатавым адправіліся ў турму, па лёду перайшлі Казачку.

заў ён. — Агаладалі, патрабуюць ежы і прадстаўнікоў улады.

Цяжкое паветра ўдарыла ў нос, і Берзін спачатку нават адхіснуўся.

Пры цьмяным святле газавай лямпы ён разгледзеў твары арыштаваных, і зараз жа на яго абрынулася лавіна галасоў: — Дзе справядлівасць? Гуманнасць?

— Чаму нас да гэтага часу не накармілі?

— Няхай прышлюць адваката! Адваката прашу!

— У чым нас абвінавачваюць? Няхай прад'явіць абвінавачанне!

— За незаконны захоп улады вы яшчэ папаліцеся!

— Ціха! — крыкнуў Берзін. — Хто тут яшчэ гаворыць аб законнасці? Вы ўсе арыштаваны законна, на падставе пастановы Савецкай рэспублікі, імем рэвалюцыі! Будзе створана следчая камісія шырокага прадстаўніцтва. Віна кожнага ў расстрэлах, у праследванні працоўных, у эксплуатацыі будзе ўважліва разгледжана.

Толькі Громаў маўчаў. Ён жорстка пакутаваў за пахмелля і прагна піў халодную, натаеную з рачнога лёду ваду.

— Пан Громаў — сюды! — паклікаў яго Берзін.

Былы начальнік Чукотскага павета зрабіў крок наперад і спыніўся перад Берзіным.

— Пойдзецца з намі, — кінуў Берзін на выхад.

Громаў пазнаў Булатава і, убачыўшы ў яго руках рэвалвер, раптам упаў на калені і загаласіў:

— Злітуйцеся, паночкі! Грамадзяне! Не забівайце, не губіце душу хрысціянскую! Заклінаю вас імем госпада бога, не пакіньце сіротамі малых дзяцей...

Булатаў адчуў, як Громаў абхапіў яго ногі. Ён бездапаможна азірнуўся на Берзіна.

— Інакэнціі Міхайлавіч! — Голас у Берзіна звінеў. — Ніхто вас не збіраецца забіваць без суда і следства. Вам належыць здаць рэўкому грашовыя сумы пад расліску. Так трэба! Хадземце, у нас няма часу глядзець на гэту камедыю!

Громаў з палёгкай падняўся і, саромеючыся сваіх слёз, пакорна рушыў на выхад.

Мандрыкаў салодка спаў, паклаўшы галаву на стол. Але ён адразу ж прачнуўся, як толькі ў пакой увайшла з Громавым.

— Сяргей Яўстафавіч! — усклікнуў Громаў.

— Калі хочаце звяртацца да мяне па імені і імені па бацьку, то называйце мяне па сапраўдному — Міхаіл Сяргеевіч, — сказаў Мандрыкаў. — Цяпер адамніце грашовую скрынку, пералічыце сумы. Я вось тут ужо падрыхтаваў дакумент, вам толькі трэба праставіць лічбы.

Падлік казны не заняў шмат часу.

«Распіска.

Па запатрабаванню Анадырскага Савета рабочых дэпутатаў мною 16 снежня 1919 года здадзены казённыя грошы ўсяго ў суме двухсот трыццаці двух рублёў 57 кап. (270 732 р. 57 к.) расійскай манетай і чатыры долары восемдзесят цэнтаў (4 д. 80 ц.) амерыканскай манетай.

Упраўляючы Анадырскім паветам Громаў».

Громаў ледзьве бачыў скакаўшыя перад ім літары, але

дакумент акуратна падпісаў прывычным размашыстым подпісам.

— Міхаіл Сяргеевіч, — заенчыў Громаў, — мне б спаткацца з Еўдакіяй Паўлаўнай...

— Звяртайцеся да адміністрацыйнай турмы, — адказаў Мандрыкаў і сказаў Булатаву: — Адвядзі яго назад.

Громаў рушыў на выхад, але тут яго спыніў голас Мандрыкава:

— Пан Громаў! Я даводжу да вас, што мы зробім пільны вышук у вашым доме. Такая мізэрнасць валюты ў дзяржаўнай казне прымушае думаць, што вы схавалі і прысябчылі значную суму.

Громаў нічога не адказаў, ён толькі ўцягнуў галаву ў плечы, быццам чакаючы ўдару.

Булатаў, прыйшоўшы дадому, застаў у Мілюнэ Тымнэра. Чукча разгублена паглядзеў на яго, потым на Мілюнэ, якая ўжо з усіх сіл завіхалася, нягледзячы на апухлы твар і вялізны сіняк пад вокам.

— Я ж сказаў табе — ляжаць, — з дакорам вымавіў Булатаў.

— Як жа тут ляжаць, калі такое здарылася! — узбуджана адказала Мілюнэ. — Вунь нават Тымнэра прыйшоў, пытаецца, што гэта за новая ўлада з чырвоным флагам на даху.

— Наша ўлада, Тымнэра, улада бедных і прыгнечаных, — сказаў Булатаў.

— Пралетарыяў, — дадала Мілюнэ, ставячы на стол закіпеўшы чайнік.

— А што будзе цяпер? — з цікавасцю спытаў Тымнэра.

— Сёння правядзем пасяджэнне рэўкома, — адказаў праз Мілюнэ Булатаў. — Складзем план, што далей. Адбяром усе багаці, нарабаваныя гандлярамі...

— Абрабуецца іх, — удакладніў Тымнэра.

— Не абрабуем, а адбяром тое, што па справядлівасці належыць працоўным. Хто ловіць рыбу ў пуціну? Сам Грушэцкі або сам Саане-сан? Яны нават не кожны дзень спускаюцца на бераг лімана. А рыбу хто бярэ? Яны! Трошкі плацяць рыбакам — і ўсё.

— Дык сеткі, снасці іхнія...

— Сеткі, усе сродкі вытворчасці таксама належыць па праву працоўнаму народу.

Тымнэра выпіў кубак чаю і заспяшаўся.

Тымнэра пайшоў, і праз некаторы час Мілюнэ ўбачыла ў акенца сабачую запряжку, што знікла ў белай далачыні Анадырскага лімана.

— Я ляжала-ляжала, а заснуць не магу, — раскавала Мілюнэ. — Усё ўспамінаю тую вялікую песню. Тыя словы...

— Якую песню? — здзівіўся Булатаў.

— Галоўную рэвалюцыйную песню, якую склаў Карл Маркс.

— Хто табе сказаў, што «Інтэрнацыянал» Карл Маркс склаў?

— А хто ж яшчэ? — здзівілася ў сваю чаргу Мілюнэ. — Можна, Ленін?

— У Мандрыкава трэба будзе спытаць, — сказаў Булатаў.

— Дык вось слухай: там ёсць такія словы — хто быў нічым — той стане ўсім! Сёння мы сталі ўсім!

сёння! Выцягні з кувэрчак мой марацкі бушлат і чырвоную павязку на рукаво зрабі, — папрасіў ён жонку.

— Сёння вечарам? — перапытала Мілюнэ. — Трэба паспець! Бушлат я табе потым дастану і прышыю на рукаво чырвоны шматок. А зараз мне трэба ісці.

— Куды?

— У павятовае ўпраўленне, — адказала Мілюнэ. — Прыбраць памыць. Там жа бруд. Я там плюнула крывёю, калі Струкаў стукнуў мяне.

Яна паказала мужу — два ніжнія прырэзаныя зубы былі выбіты.

— Рэвалверам тычнуў, і зубы мае там, мусіць, валяюцца, — сказала Мілюнэ. — Трэба прыбраць. Першае ж пасяджэнне!

— Маша!

— Не, ты мяне не ўгаворвай, не трымай. Сам жа казаў, што пасля ўстанавлення Савецкай улады жанчыны становяцца раўняй мужчыне! А сам за рукаў мяне хапаеш.

— Не ў гэтым справа... Ты паглядзі на сябе ў люстэрка. Я не хачу, каб маю прыгажуню бачылі такой...

— Няхай бачаць! — цвёрда сказала Мілюнэ. — Хай бачаць, што я ледзь не ўзнеслася ў зеніт, у царства «акрываўленых»...

— Што ты гаворыш! — здзівіўся Булатаў.

— Ведаеш, калі б Струкаў застрэліў мяне, — растлумачыла Мілюнэ, — то зараз я была б ужо ў зеніце, на самым версе паўночнага ззяння. Там жывуць тыя, хто загінуў у баях, той, хто акрываўіўся ў бітве.

Размаўляючы з мужам, Мілюнэ паспешліва апранулася, нацягнула на сябе камлейку з пушыста аблямаваным капішонам. Футра амаль прыкрыла яе пабіты твар, а яна, усміхнуўшыся, сказала:

— Вось так не вельмі будзе відаць, правільна?

— Няхай ужо, — махнуў рукой Булатаў і разам з Мілюнэ падаўся ў будынак рэўкома.

Па дарозе Мілюнэ некалькі разоў спынялася і любавалася чырвоным флагам, які трапятаў на лёгкім ветры.

— Вельмі прыгожа.

— Ты чаго сюды прыйшла? — здзівіўся Мандрыкаў. — Табе трэба дома ляжаць.

— Не хоча яна, — развёў рукамі Булатаў. — Гаворыць: прыбраць трэба — першае пасяджэнне першага рэўкома, каб чыста было!

— Мне вельмі добра, я зусім не хворая, — запэўніла Мілюнэ, беручы вядро з вадой і анучай, якое ўсё яшчэ стаяла тут.

— Моцна не стамляйся, Маша! — сказаў Мандрыкаў. — Усё роўна вечарам усё затопчуць.

— Ну і што! — запярэчыла Мілюнэ. — Хай сабе! Затое калі ўвойдуць — няхай бачаць: чыста, цёпла! Я яшчэ вазьму кумачу і пакрыю стол. Праўда, будзе добра?

— Ну што за золата твая жонка, Булат! — засмяяўся Мандрыкаў. — Пашанцавала табе, хлопце, проста зайздросчу.

У былым павятовым праўленні ў гэты вечар было асабліва чыста, і пакрыты чырванай тканінай стол, за якім сядзеў Мандрыкаў, надаваў прывабную ўрачыстасць памяшканню.

З суседніх пакояў Мілюнэ прынесла крэслы, табурэты і лаўкі.

Члены рэўкома — засталася толькі ахова турмы і радыёстанцыі — шумна рассядзваліся, віншавалі адзін аднаго, усміхаліся. Толькі Мандрыкаў сярод усеагульнай радасці быў строгі і бледны. Ён пачаў ціхім, але цвёрдым голасам:

— Таварышы! Дазвольце адкрыць першае пасяджэнне рэўкома Чукоткі, які прадстаўляе на крайнім Паўночным Усходзе Савецкую рэспубліку, уладу рабочых, сялянскіх і салдацкіх дэпутатаў. Скончыўся час доўгай ночы для гэтай далёкай ускраіны Расіі! Народ, задушаны нястачай і самай драпежнай эксплуатацыяй з боку рознага роду камерсантаў, паліцэйскіх чыноў і іншых свалачы, вызваліўся для будаўніцтва новага жыцця. Першым працягваць пасяджэнне, нам трэба абраць сакратара і яго памочніка, каб усё, пра што мы тут гаворым, запісваць, а потым апавяшчаць шырокія народныя масы. Улада нашай народнай, і мы не збіраемся нічога ўтойваць! Якія ёсць меркаванні?

Берзін выйшаў наперад.

— Такія ў мяне меркаванні, — сказаў ён. — Міхаіл Куркуцкі з'яўляецца ў нашым рэўкоме прадстаўніком мясцовага карэннага насельніцтва. Чалавек ён пісьменны, настаўнік. Няхай ён і будзе сакратаром, а памочнікам да яго, мяркую, можна прызначыць таварыша Аляксандра Булатава. Ён здольны, добра і чыста піша, і нам трэба будзе многія нашы адозы і рашэнні пісаць на вялікіх лістах і вывешваць для ўсеагульнага ведама і агляду.

— Няхай яны будуць сакратарамі! — крыкнуў матарыст Фясенка.

— Пярэчанняў няма? — спытаў Мандрыкаў.

Іх не было.

Куркуцкі і Булатаў уселіся па баках стала старшынёй. Там ужо ллжалі падрыхтаваны чыстыя аркушы паперы і алоўкі.

— Таварышы! — працягваў Мандрыкаў. — Нам трэба прыняць адозу Анадырскага рэўкома да працоўных Анадыра і Анадырскага павета з тлумачэннем палітыкі Савецкай улады і з заклікам падтрымаць працоўных Анадыра, якія зверглі калчакоўскіх стаўленікаў. «Таварышы далёкай Поўначы, людзі голада і холада, да вас звяртаемся мы з заклікам далучыць свой голас і розум да агульнага голасу працоўных Расіі і ўсяго свету», — такімі словамі пачыналася адова. Зканчалася яна заклікам: «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся! Няхай жыве Савецкая рэспубліка!»

— Раней за гэту адозку, — паведамаў Мандрыкаў, — мы накіравалі на ўсе радыётэлеграфныя станцыі, якія маюць сувязь з анадырскай, зварот да тэлеграфістаў, а таксама паведамленне аб устанавленні Савецкай улады на Чукотцы. Наша бліжэйшая задача — распаўсюдзіць наш уплыў на ўвесь вялізны край. Гэта будзе нялёгка: адзіны транспарт — сабачая запряжка. Але ў бліжэйшы час мы павінны накіраваць дзве групы — адну ў вярхоўні ракі Анадыр, у Маркава і Усць-Белую і ў аленяводачае стойбішча, другую — на поўнач, на мыс Дзяжнёва, дзе засіла амерыканскія гандляроў асабліва вялікае...

Юрыя Рытхэў.

ЛАЎРЭАТЫ ОПЕРНАГА

Анегіна, якая выконваецца Кучынскім у лепшых традыцыйных рускай і савецкай опернай школы. Не менш выразны спявак і ў камерным рэпертуары. Слухачам падабаецца яго трактоўка рамансаў Грыга і Чайкоўскага. З вялікім поспехам спявае Кучынскі песні беларускіх і савецкіх кампазітараў.

У рэпертуарным спісе Аляксандра Дэдзіка ёсць партыі з сусветнай класікі. Апошняй работай таленавітага лірыка-драматычнага тэнара з'яўляецца роля Джардана Бруна ў аднайменнай оперы беларускага кампазітара Сяргея Картэса. Пры выкананні ролі вялікага мысліцеля і гуманіста Адраджэння, смерцю сцвердзішага права чалавека на жыццё і ўласны перакананні, Аляксандр Дэдзік паказаў сваю музычную і артыстычную адоранасць. Спявак шмат гастралюе і пастаянна шукае новыя выразныя сродкі вакальна-сцэнічных паводзін.

Імёны лаўрэатаў міжнародных конкурсаў оперных спевакоў Аляксандра Рудкоўскага і Людмілы Шамчук параўнаўча нядаўна з'явіліся на афішах, але зараз няма спектакля, у якім бы яны не былі заняты.

Лірычны тэнор Аляксандра Рудкоўскага адрознівае палётнасць гуку, тонкасць вакальных адценняў, псіхалагічная выразнасць, што ярчай за ўсё выявілася ў выкананні партыі Рудольфа ў «Вагеме» Пучыні, Ленскага ў «Яўгеніі Анегіне» Чайкоўскага, Герцага і Альфрэда ў операх «Рыгалега» і «Травіята» Вердзі. Спявак шмат працуе над сабой і вельмі часта выступае ў праграмах філарманічных вечароў.

Людміла Шамчук скончыла Адэскую кансерваторыю, але як салістка сфарміравалася на беларускай сцэне. Яна прымала ўдзел ва Усеагульным конкурсе вакалістаў імя М. Глінкі ў Тбілісі і атрымала выдатную перамогу.

атрымала выдатную перамогу.

Дагэтуль мы вялі гаворку пра салістаў — спевакоў. А наш Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР мае і выдатных танцораў. Лаўрэатамі Міжнародных конкурсаў артыстаў балета ў Маскве і Варне з'яўляюцца Віктар Саркісьян, Людміла Сінельнікава, Таццяна Яршова і Аляксандр Мартынаў.

Юным палаўчанінам з танцавальнай сцэны оперы «Князь Ігар» увайшоў у памяць глядачоў народны артыст Беларускай ССР Віктар Саркісьян, у былым — удзельнік мастацкай самадзейнасці, выпускнік Беларускага харэаграфічнага вучылішча. Першы Міжнародны конкурс артыстаў балета, што праходзіў у Маскве ў 1969 годзе, прынес Віктару бронзавы медаль. Юнак першым адкрыў парад зорак беларускага балета — лаўрэатаў міжнародных конкурсаў.

Творчы багаж Віктара Саркісьяна надзвычай разнастайны. Пасля выдатна выкананых класічных мініячур у балетах рускіх і замежных кампазітараў Віктар звярнуўся да вялікіх партый. Так, ён цудоўна сыграў ролю Юнака ў балете беларускага кампазітара Генрыха Вагнера «Пасля балю», паказаўшы драму маладога чалавека, падманутага ў самых лепшых сваіх пачуццях. Далей былі складаная партыя злога генія Ротбарда ў балете «Спячая прыгажуня» П. Чайкоўскага, віртуозна партыя Базіля ў балете «Дон Кіхот» Мінкуса, роля бессмяротнага Ціля ў балете Яўгена Глебава «Ціль Уленшпігель». Сёлета Віктар выконвае вельмі складаную партыю Тарэра ў балете Шчадрына-Бізэ «Кармэн-сюіта». Д'ябла ў балете Андрэя Пятрова «Стварэнне свету». І як кантраст гэтаму — удзел танцоўшчыка ў «Альпійскай баладзе» Я. Глебава.

В. Саркісьян пераканаўча стварае вобраз беларускага хлапчука Івана, які ўцёк са змрочнага фашысцкага канцлагера і сваёй трагічнай смерцю сцвердзіў светлае права чалавека любіць, жыць пад мірным небам, верыць у дабро.

Л. Сінельнікава заваёўвае сімпатыі глядачоў натхнёным выкананнем любой класічнай або сучаснай партыі. Яна ўмее надаць вобразу герайні жаночую чароўнасць, шчырае пачуццё, душэўную шчодрасць. Адна з лепшых яе работ — Жызэль у балете Адана. З году ў год працягвае артыстка працу над гэтай роллю, паглыбляючы яе псіхалагічнае гучанне. Адначасова ідзе няспынны пошук выразных танцавальных сродкаў у такіх цікавых ролях, як Ева ў «Стварэнні свету», Кармэн у «Кармэн-сюіце», Марыя ў «Бахчысарайскім фантане», Джулія ў «Альпійскай баладзе».

З таленавітай парай Таццяна Яршова — Аляксандр Мартынаў мінчане ўпершыню пазнаёміліся ў балете Чайкоўскага «Лебядзінае возера». Потым маладыя выканавы, дарэчы, лаўрэаты конкурсу ў Варне, паказалі сваё мастацтва і артыстызм у балетах «Рамэо і Джульета» Пракоф'ева, «Спячая прыгажуня» Чайкоўскага.

У чэрвені 1977 года Таццяна Яршова прадстаўляла Беларусь на трэцім Міжнародным конкурсе артыстаў балета ў Маскве. Конкурснае прачытанне беларускай балерынай аджыю з балета «Стварэнне свету», у якім яе партнёрам быў заслужаны артыст рэспублікі Юрый Траян, выклікала захапленне. У невялікім фрагменце са складанага сучаснага балета яна змагла перадаць жаноцкасць Евы, яе непасрэднасць і прывабнасць. Званне лаўрэата дастойна ўвянчала яе працу.

Уладзімір ЯФРЭМАЎ.

НА ЗДЫМКАХ: уверсе злева — В. КУЧЫНСКІ — Анегін («Яўгеніі Анегін» П. Чайкоўскага); ўнізе — злева направа — А. ДЭДЗІК — Ляэнгрын («Ляэнгрын» Р. Вагнера); В. САРКІСЬЯН — Нуралі («Бахчысарайскі фантан» Б. Асаф'ева); Л. ШАМЧУК — Марына Мнішак («Барыс Годуноў» М. Мусаргскага); справа — зверху ўніз — А. СУХІН — Галіцкі («Князь Ігар» А. Бардзіна); Л. СІНЕЛЬНІКАВА — Адэта («Лебядзінае возера» П. Чайкоўскага); А. РУДКОЎСКІ — Ленскі («Яўгеніі Анегін» П. Чайкоўскага); Т. ЯРШОВА і А. МАРТЫНАЎ — Адылія і Зігфрыд («Лебядзінае возера» П. Чайкоўскага).

Фота С. ГРАХОЎСКАГА.

«ТОНЕЖСКІЯ БАБЫ»

Тонеж з даўняга часу славіцца сваімі песнямі. Тут яны нараджаюцца з людзьмі і жывуць з імі ад перагара крыку да апошняга шэпту... Але не ўсе ведаюць драматычную гісторыю гэтага палескага сяла, падобнага сваім лёсам на Хатынь.

І вось цяпер кінадакументалісты творчага аб'яднання «Летапіс» кінастудыі «Беларусь-фільм» — сцэнарыст Віктар Дашук, рэжысёр Валерый Рыбараў і аператар Алег Шклярэўскі расказваюць аб Тонежы, яго мінулым і сучасным з экрана. Стужка называецца «Тонежскія бабы».

Першыя кадры фільма вядуць нас у сённяшні Тонеж. Прыгожыя дамы патанаюць у зеляніне, усюды пануе жыццё, поўнае паэзіі ў самым простым, будзённым, празічным. Хлопчык і дзяўчынка вядуць па вуліцы коней. Над сялом плыве яркае сонца, за ваколіцай у буйных жытнёвых каласах, быццам зоркі, рассыпаны росы. Усё гаворыць аб жыцці, радасці, міры...

А ў Таццяны Бароўскай, тонежскай сялянкі, цягнецца ў вачах, шэрым здаюцца дрэвы ля абеліскаў: ніколі ўжо не ўбачыць яна сваіх дзяцей — чатырох сыноў і дачок, якіх забрала вайна.

Ад самога жыцця, ад памяці людскай ішлі

кінадакументалісты, здымаючы гэты хвалюючы фільм. Лёс жанчын Тонежа пераплятаецца, як пераплятаюцца ўскормленыя адной глебай карані розных дрэў — трывала, непадзельна.

Адна з навел прывесчана Ганне Вінгуры, якая захавала ў сваёй памяці падзеі трагічнага дня сорак другога, калі фашысты спалілі вёску разам са многімі яе жыхарамі. Кожны дзень Ганна ходзіць да крыніцы за вёскай, углядаецца ў яе, шукае сваё адлюстраванне, быццам шукае мінулае. «Аднойчы ноччу люлька з грудным дзіцем падплыла з вадой і... прапала. Шукала і шукала яе, як у сне...», — расказвае жанчына. І перахоплівае дыханне, калі чуеш яе нягучны голас.

У трэцім герайні фільма — Марыі Дубейкі жыццё складалася па-іншаму. Мы сустракаемся з ёю ў сасновым бары, дзе Марыя з мужам Сцяпанам выбірае жывіцу. Усяго было ў жыцці гэтай жанчыны — і радасці і суму. Голад, сіроцтва перажыла на сваім вяку. Гавораць, прыгожай была ў маладосці, ды беднасць пужала знатных жаніхоў. Сцяпану ж, пастуху, прыглянулася дзяўчына. Сышліся ў адну іх дарогі, і нарадзіла Марыя Сцяпану дзясць сыноў...

Песні ў Марыі светлыя — аб шчасці, аб дзехах, аб любові і дабраце. З мужам спявае яна і ў хоры, і на вясковых святах.

Разам з сям'ёй Дубейкаў мы пабываем на тонежскім вяселлі, паназіраем за мясцовымі абрадамі, увайдзем у дамы сялян, пачуем меладичную палескую гаворку, убачым, як у штодзённым іх побыту уплятаюцца новыя песенныя матывы, народжаныя нашым днём.

В. САЛАМАХА.

ВЕЧАР НА РАДЗІМЕ ПЕСНЯРА

У цэнтры саўгаса «Леніна» ў памяшканні сярэдняй школы сабраліся рабочыя і служачыя, вучні, а таксама настаўнікі Бабруйскага раёна, каб адзначыць 170-годдзе з дня нараджэння свайго слаўтага земляка, класіка беларускай літаратуры В. Дуніна-Марцінкевіча.

Літаратурны вечар адкрыў дырэктар Ленінскай сярэдняй школы М. Мікульскі. На нашай зямлі над Бярозай-ракой, значыць ён, 170 год назад нарадзіўся чалавек, якому накіравана было стаць адным з заснавальнікаў беларускай літаратуры. Бабруйшчына для В. Дуніна-Марцінкевіча была калыскай і вялікай школай роднай мовы, народнай песні і народнага жыцця. Тут ён адчуў і палюбіў хараство прыроды, душу прыгнечанага селяніна з яго марамі аб лепшай будучыні. Павагу да працоўнага чалавека

і нянавіць да прыгнятальнікаў В. Дуніна-Марцінкевіч ярка выказаў у сваіх мастацкіх творах. І гэта вялікая яго заслуга перад народам.

Рэжысёр народнага тэатра бабруйскага гарадскога Дома афіцэраў Г. Вавула гаварыў пра В. Дуніна-Марцінкевіча як пра стваральніка беларускага тэатра. Эстафету аўтара «Сялянкі» і «Пінскай шляхты», першага беларускага драматурга, рэжысёра і акцёра прымалі і перадавалі наступным пакаленням І. Буйніцкі, У. Галубок і іншыя таленавітыя дзеячы беларускага тэатральнага мастацтва.

У заключэнне вечара выкладчыкі і навучэнцы тэатральнага аддзялення Магілёўскага культасветвучылішча паказалі прысутным камедыю В. Дуніна-Марцінкевіча «Пінская шляхта».

А. ПЫСІН.

ДРУКАРНЯ ў КАМЯНІЦЫ БАБІЧА

Старыя вуліцы Вільнюса... Час як быццам спыніўся тут. Невысокія, таўстасценныя дамы з акуратнымі аканіцамі на першых паверхах, скляпеністыя з паўзмрокам аркі, што вядуць у двары. Цяжкія дубовыя вароты і дэкаратыўныя перапляценні агарожы, з'едзены часам брук вузкіх вуліц. І кожны дом — сведка гістарычных падзей. Вось у гэтым будынку на вуліцы М. Горкага, які некалі належаў Якубу Бабічу, белару-

скі першадрукар і асветнік Францыск Скарына ў 1520 годзе абсталяваў друкарню. Менавіта тут у 1522—1525 гадах ён выдаў першыя друкаваныя кнігі ў Літве. Аб гэтым гаворыць і мемарыяльная дошка, умацаваная на фасадзе будынка. А калі павярнуць на размешчаную побач вуліцу М. Антальскага і праз цяжкія каваныя вароты ўвайсці ў двор, дык можна ўбачыць невялікую

скульптуру Францыска Скарыны з кнігай у руцэ. Так на літоўскай зямлі захоўваюць памяць аб нашым выдатным земляку. **НА ЗДЫМКАХ:** мемарыяльная дошка і дом, дзе былі надрукаваны Скарынам першыя кнігі ў Літве, нагадваюць сёння пра гэта падзею; помнік Ф. Скарыны ў Вільнюсе. **Я. КАЗЮЛЯ.** Фота аўтара.

ПАМЯЦІ КАМСАМОЛЬЦА-ГЕРОЯ

190 юных барцоў вольнага стылю з Масквы, Ленінграда, Харкава, Махачкалы, Мінска, Бабруйска і іншых гарадоў прынялі ўдзел у III Усеаюзным юнацкім турніры, прысвечаным памяці адважнага партызана, Героя Савецкага Саюза камсамольца Міхаіла Сільніцкага.

Чатыры дні ў спартыўнай зале Беларускага інстытута фізічнай культуры ішлі спаборніцтвы. А сярод балельшыкаў былі брат героя — Якаў Сільніцкі, былы начальнік штаба 1-й Беларускай партызанскай брыгады Мікалай Бальшакоў і трохразовы алімпійскі чэмпіён, сяміразовы пераможца сусветных першынстваў Аляксандр Мядзведзь.

У ліку пераможцаў названы мінчане Ігар Шчэрба, Аляксандр Маркіянчык, Віктар Губанаў, Дзмітрый Барысевіч і Сяргей Дэмін.

МАЛЬШЫ ЛЕРУ І ЯГО КАМАНДА

Тры матчы правялі ў сталіцы Беларусі юныя канадскія хакеісты з каманды «Атава Іст-Варжэрс». Двойчы іх сапернікамі была юнацкая зборная СССР (1961 — 1962 гадоў нараджэння).

Самай прыкметнай фігурай ва ўсіх трох матчах з'яўляўся канадзец Жан-П'ер Леру. Ён смелы, разважлівы, валодае добрай тэхнікай. Гэты невысокі абаронца адважна і ўмела змагаўся на сваім «пятакку», а пры выпадку не ўпускаў магчымасці паразіць вароты сапернікаў. Тройчы яму прысуджалі спецыяльны прыз як лепшаму іграку матча ў камандзе гасцей.

Юныя канадцы паводзілі сябе выключна карэктна і дысцыплінавана. А як толькі раздаўся сігнал аб заканчэнні апошняга матча, яны пад'ехалі да сваёй лаўкі запасных. Ад-

туль ім перадалі невялікі рукапісны плакат. Падняўшы яго над галавамі, Леру і яго каманда зрабілі круг перад трыбунамі Палаца спорту. На плакаці былі старанна выведзены рускія словы: «Мы любім вашу краіну! Велізарнае дзякуй за сардэчны прыём!»

АПОШНЯЯ РЭПЕТЫЦЫЯ

Розыгрыш Кубка СССР па скачках на батuce сабраў мацнейшых спартсменаў краіны — чэмпіёнаў і прызёраў свету і Еўропы, пераможцаў нядаўняга ўсеаўзнага першынства. Гэта была апошняя рэпетыцыя перад чэмпіянатам свету, які адбудзецца ў Аўстраліі.

Спаборніцтвы праходзілі ў Палацы спорту Віцебска.

НА ЛЯДОВАЙ ДАРОЖЦЫ

Спартсменка з Віцебска Таццяна Малашчанка на чэмпіянаце рэспублікі па спрынтэрскаму мнагабор'ю ўстанавіла новы рэкорд Беларусі для раўнінных каткоў: 500-метровую дыстанцыю яна прабегла за 45 секунд. А 18-гадовая Жанна Вараб'ева з Мінска ўстанавіла на гэтай жа дыстанцыі рэкорд БССР для дзяўчат — 46,2.

УДАЛЫ ПАЧАТАК

Стартаваў XIV адкрыты чэмпіятат Масквы па тэнісу. У барацьбу за медалі ўступілі 32 жанчыны і 40 мужчыны. У гасці да масквічоў прыехалі ўсе мацнейшыя ракеткі краіны. Сярод іх ёсць і мінчаня: чэмпіёнка СССР Наталля Варадзіна і 16-гадовы спартсмен Сяргей Цяцерын, які ў першай жа сустрэчы з майстрам першай «дзiesiąткі» А. Калясніным з Данецка атрымаў перамогу.

«ПРЫРОДА І ФАНТАЗІЯ»

Больш за 300 работ 50 аўтараў было на IX мінскай гарадской выстаўцы «Прырода і фантазія». Многія з прадстаўленых экспанатаў з поспехам дэманстраваліся на ВДНГ СССР у 1975 годзе і на маскоўскай выстаўцы «Прыгажосць дрэва» ў 1976 годзе.

У выставачных залах сустракаецца з героямі старажытных міфаў і народных казак, а то раптам трапляеш у царства птушак і звяроў. Прырода — вялікі фантазёр. А яе мастацтва, памножанае на чалавечае ўяўленне, мімаволі прыводзіць гледачоў у захапленне. І галоўнае, што здзіўляе ў рабоце майстроў,

— гэта ўменне спалучаць сваю думку з тым, што паказана прыродай. Тут патрэбны немалы вопыт, вока мастака, рука скульптара. Відаць, таму часцей за ўсё наведвальнікі затрымліваюцца ля вырабаў «старажылаў» выстаўкі І. Яцанчука, Л. Жданова, А. Яўсеевай, Л. Буланова, Е. Новікавай.

Многія аматары дзеляцца сваім вопытам з маладымі. В. Луцэнка, напрыклад, кіруе студыяй дзіцячай творчасці ў Заводскім раёне сталіцы, у Фрунзенскім з падлеткамі займаецца Ф. Алеёў. Іх намаганні не прападаюць дарма: сярод удзельнікаў выстаўкі з'яўляюцца

новыя імёны. Сёлета, напрыклад, упершыню свае работы прадставіў студэнт Беларускага політэхнічнага інстытута В. Карачун.

Прачытаем некаторыя запісы з кнігі водгукі.

«...Колькі цудоўнага можна ўбачыць у прыродзе вокам мастака...»

«...Дзякуй людзям, якія прыносяць столькі прыемнага сваім арыгінальным мастацтвам...»

В. АЛЯШКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: ля стэндаў выстаўкі.

Фота Р. КРАКАВА.

АЎТАПАРК У КВАТЭРЫ

Бачыць такую выстаўку нам давялося ўпершыню. Стаяць машыны розных марак, збоку — самы першы савецкі аўтамабіль АМО-Ф-15.

На гэтай выстаўцы дазваляецца да ўсяго дакрануцца рукамі, адчыніць дзверы кабіны, падняць кузаў, пакруціць колы. Вось хіба што ў машыны нельга сесці. І на гэта ёсць прычына: зроблены яны... з паперы. Гэта — дакладныя, але ў шмат разоў паменшаныя, копіі арыгіналаў. Памеры мадэлей не перавышаюць па вышыні запалкавы карабок.

Гаспадар гэтага незвычайнага музея і аўтар усіх мадэлей — Уладзімір Уладзіміраў, студэнт 2-га курсу механіка-тэхналагічнага факультэта Беларускага політэхнічнага інстытута. Размешчаны музей у яго кватэры.

Чацвёрты год займаецца Уладзімір сваёй любімай справай.

Кожны дзень знаходзіць ён гадзіну-другую для свайго захаплення. Галоўны матэрыял — папера, на выраб восей ідзе дрот. Інструментаў таксама нямнога: нажніцы, некалькі іголак, пінцэт, клей і пэндзік.

Здзіўляе і тое, што такія мініяцюрныя мадэлі з поўнай дакладнасцю перадаюць арыгінал (а для гэтага патрэбны старанны інжынерны разлік). Мадэлі падобныя на арыгіналы не толькі знешне. Адкрываем капот і бачым копію рухавіка, у кабіне — сядзенні для пасажыраў, ручкі кіравання і нават — малюсенькі вогнетушыцель і аптэчка.

Дапамагаюць Валодзе ў рабоце шматлікія тэхнічныя часопісы, прыгожа аформленыя ім альбомы з чарцяжамі аўтамабіляў.

Зараз ён стварае ў мініяцюры ўзоры ўсіх савецкіх аўтамабіляў, пачынаючы з 1924 года.

**Н. МАРКЕВІЧ,
В. ШЫК.**

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-07-82.